

EVROATLANTSKI DIJALOG

ZBORNİK RADOVA

POD POKROVITELJSTVOM
AMBASEDE SJEDINJENIH
AMERIČKIH DRŽAVA

Naziv:
Zbornik radova – Evroatlantski dijalog

Izdavač:
UG Nova srpska ideja

Za izdavača:
Milko Grmuša

Idejni autor publikacije:
Aleksandar Popadić

Autori:
Dragana Ilibašić
Dušan Kondić
Josip Zelenika
Marijana Gvozden
Marina Bogdanović
Marko Ilić
Milko Grmuša
Mirjana Banović

Lektor:
Sonja Lero Maksimović, Imprimatur

Godina izdavanja:
2016.

Tehnički prelom i štampa:
Grafid d.o.o.

Štampa:
Grafid d.o.o.
Banja Luka

Za štampariju:
Branislav Ivanković

Tiraž:
200 kom.

Dragana Ilibašić, Dušan Kondić
Josip Zelenika, Marijana Gvozden
Marina Bogdanović, Marko Ilić
Milko Grmuša, Mirjana Banović

Zbornik radova

Evroatlantski dijalog

Banja Luka, 2016.

Sadržaj

UVODNA RAZMATRANJA – GDJE IDE REPUBLIKA SRPSKA?	7
(NE)ZNAJJE I (NE)UPUĆENOST JAVNOG MNJENJA U BOSNI I HERCEGOVINI O EU INTEGRACIJAMA	11
DA LI JE BIH U NATO-U KOLIKO NATO U BIH	15
KRITIČKI OSVRT NA NEKE OD ARGUMENATA ZA ULAZAK BIH U NATO	21
TEMA: SA NATO SAVEZOM DO (NE)STABILNOSTI?	27
EVROPSKE INTEGRACIJE: DEKLARATIVNI STAV ILI SUŠTINSKA OPREDIJELJENOST?	33
FEDERALIZAM U KONTEKSTU EFIKASNIJE KOORDINACIJE EUROPSKIH INTEGRACIJA BOSNE I HERCEGOVINE	39
INTEGRACIJE UNUTAR BOSNE I HERCEGOVINE.....	45
KOLIKO PUTA SU ZVANIČNI PREDSTAVNICI RS VEĆ ODLUČILI DA SRPSKA UĐE U NATO?.....	49

UVODNA RAZMATRANJA – GDJE IDE REPUBLIKA SRPSKA?

Šta je to vizija budućnosti Republike Srpske za dvadeset godina? Koja su to naša strateška opredjeljenja u globalnom političkom, ekonomskom i bezbjednosnom sistemu? Kakav sistem vrijednosti želimo da njegujemo? Da li se trudimo da razumijemo regionalne i globalne procese koji se dešavaju i koji, sasvim sigurno, imaju i moraju imati posljedice i po nas same? Da li odluke koje na najdirektniji i najozbiljniji mogući način utiču ne samo na kvalitet naših života nego i na sudbinu naših potomaka donosimo na osnovu racionalnog promišljanja ili pak vodeći se trenutnim emocijama i politikantskim motivima?

Sve ovo jesu pitanja koja je udruženje građana „Nova srpska ideja“ htjelo da postavi sebi, stručnoj javnosti i svim građanima koji ne pristaju da budu puki objekt u procesu donošenja važnih strateških odluka koje će modelirati sadašnjost i budućnost svih nas. Imali smo namjeru ne da namećemo bilo kakve stavove drugima, ne da promovišemo sopstvene ideje koje se tiču geopolitičkog izbora Republike Srpske i Bosne i Hercegovine, nego da konačno iniciramo otvoren, argumentovan i temeljan dijalog unutar našeg društva kad je riječ o evroatlantskim integracijama BiH, koje svakako predstavljaju jedno od najkontroverznijih pitanja u ovoj zemlji. Ta kontroverza izazvana je, prema mom mišljenju, ne toliko samim sadržajem tih integracija, koliko paradoksalnom situacijom da su najviši politički predstavnici Srpske, Federacije BiH i same Bosne i Hercegovine ne samo načelno nego i formalno izrazili svoj pristanak i podršku procesu integracija BiH i u Evropsku uniju, ali i u NATO savez. U tom smislu, dovoljno je podsjetiti na Deklaraciju o strateškim opredjeljenjima Republike Srpske u sistemu odbrane Bosne i Hercegovine, koju je Narodna skupština Republike Srpske usvojila 2005. godine i u kojoj je veoma precizno izražena podrška najvišeg zakonodavnog organa u Srpskoj učlanjenju BiH u NATO, kao i na Zakon o odbrani Bosne i Hercegovine, u kojem je ponovljen strateški cilj za pristupanje BiH u NATO alijansu, a

za koji (zakon) su glasali i članovi Parlamentarne skupštine BiH iz Republike Srpske. Dakle, evidentno je da su političke elite Republike Srpske još prije više od decenije izabrale put NATO integracija zemlje, a da su potom odlučile da manipulišu javnošću iz samo njima znanih motiva i pobuda.

Zbog svega toga, „Nova Srpska“ je željela da stvari postavi na pravo mjesto, odnosno da inicira proces koji je bio posao institucija i političke elite Republike Srpske iako su oni od tog posla pobjegli. Naime, naša namjera je bila da u javnosti pokrenemo temu evroatlantskih integracija Republike Srpske i Bosne i Hercegovine i da se konačno o toj izuzetno važnoj temi izjasne i sami građani, ne na način da se iznose uobičajene političko-ideološke floskule, nego hoteći da se suoče ozbiljni argumenti „za“ i „protiv“ pristupanja BiH u Evropsku uniju i NATO savez. Mi smo željeli kvalitetnu i ozbiljnu debatu, koja jedino može da urodi kvalitetnim i strateškim odlukama, dok su institucije Republike Srpske uradile nešto sasvim suprotno: one su prvo donijele tako krupne odluke, bez bilo kakve konsultacije sa stručnom, akademskom i ukupnom javnosti Srpske, da bi se potom ponašale potpuno suprotno tim odlukama. „Nova Srpska“ nije i nikad neće prihvatiti takav neodgovoran i neozbiljan obrazac ponašanja, te smo stoga započeli posao koji niko prije nas u Republici Srpskoj nije: pokrenuli smo debatu oko pristupanja NATO alijansi, te smo tu debatu ciljano započeli upravo u Republici Srpskoj, u kojoj se najmanje vodila ozbiljna rasprava u vezi sa ovim pitanjem, odnosno u kojoj je zdrav dijalog zamijenjen političkim dogovorima ispod žita. Naše stanovište je da takvi dogovori nikad ne mogu proizvesti pozitivne reperkusije za društvo i građane ove zemlje.

U tom smislu, uz podršku ambasade SAD u BiH, na kojoj najiskrenije zahvaljujemo, organizovali smo tri okrugla stola u proteklm mjesecima, na kojima smo sa predstavnicima akademske zajednice, medija, stručne javnosti, političkih partija i poslanicima iz Narodne skupštine Republike Srpske razgovarali o procesu evroatlantskih integracija RS i BiH. Ideja je bila da okupimo ljude koji će za deset godina biti donosioci odluka u Republici Srpskoj, odnosno da pokrenemo navedenu debatu među ljudima koji su budućnost ove zemlje. Okrugli stolovi koji su organizovani na Kozari, u Istočnom Sarajevu i u Banjoj Luci pokazali su da aktuelne političke elite u Republici Srpskoj nemaju hrabrost da preuzmu odgovornost za taj proces, kao ni za odluke koje su već donijeli, ali i da je u samoj Republici Srpskoj, za koju se smatra da pokazuje najveći stepen nepovjerenja prema NATO

integracijama BiH, moguće imati otvoren, argumentovan i iskren dijalog u vezi sa ovim pitanjem kad je riječ o mladim akademikima, profesorima i docentima, novinarima, čak i političarima. Svi ti ljudi su prepoznali važnost i ovog procesa i uloge „Nove Srpske“ u kreiranju formalnog okvira svojevrsnog think–tank instituta koji će imati neophodne stručne, kadrovske i materijalne kapacitete kako bi se bavio strateškim pozicioniranjem Republike Srpske i Bosne i Hercegovine u budućnosti. To je svakako bio naš cilj i izuzetno smo zadovoljni što smo ga i ostvarili.

Publikacija koja je pred čitaocem predstavlja osvrte učesnika okruglih stolova koje smo organizovali na temu evroatlantskih integracija RS i BiH. Članci koje objavljujemo u ovoj publikaciji jesu ne samo rezime debata i mišljenja participanata nego i putokaz narednim koracima koje će „Nova Srpska“ preduzeti u promociji započetog dijaloga u vezi sa ovim pitanjem. Stručni radovi koji čine ovu publikaciju raznovrsnošću stavova koje prezentuju pokazuju da mi nismo zauzeli, nažalost na ovim prostorima tako čest i još češće nepotreban doktrinarni stav u vezi sa nekim pitanjem, nego da smo dali prostor prezentaciji različitim, pa čak i potpuno suprotstavljenim mišljenjima kad je riječ ne samo o evroatlantskim integracijama BiH nego i o samoj budućnosti ove zemlje. Upravo ovu činjenicu smatramo posebno važnom, jer smo iskazali na konkretan način svoju podršku istinskom demokratskom dijalogu u ovom podijeljenom društvu, odnosno pluralizmu u ambijentu triju odvojenih etnopolitičkih diskursa koji dominiraju političkim procesima u BiH. Posebno smo ponosni što je ovakva praksa započeta u Banjoj Luci, koja je predugo posmatrana kao mjesto koje i nije previše otvoreno za ovakve prakse kad su BiH i cijela regija u pitanju.

U svakom slučaju, otvoren je put novim idejama, razmišljanjima i argumentima koji se tiču budućnosti ove zemlje. UG „Nova srpska ideja“ će nastaviti sa objavljivanjem ovakvih i sličnih publikacija u vezi sa različitim temama koje se tiču strateškog razvoja Republike Srpske i Bosne i Hercegovine. Nadamo se da u tom poduhvatu nećemo ostati sami, odnosno da će biti sve više ljudi u ovoj zemlji koji shvataju i prihvataju da jedino dijalog, tolerancija i otvorenost ka drugačijem mišljenju mogu biti istinski zalag za bolju budućnost svih nas i jedno daleko prosperitetnije društvo.

Milko Grmuša, izvršni direktor UG „Nova srpska ideja“

(Ne)znanje i (ne)upućenost javnog mnjenja u Bosni i Hercegovini o EU integracijama

Istraživanja pokazuju da smo spremni, ali jesmo li sigurni na šta spremni?

U slučaju referenduma za članstvo u Evropsku uniju, 76% građana BiH glasalo bi pozitivno. Ulazak u Evropsku uniju podržava 91% ispitanika iz Federacije Bosne i Hercegovine, te oko 51% ispitanika iz Republike Srbije. Stanovnici koji su za ulazak u EU kao razloge podržavanja najčešće pominju stvaranje većeg broja kvalitetnih radnih mjesta (47%) i garanciju trajnog mira i stabilnosti (25%). Prema mišljenju većine ispitanika (73,3%), reforme bi trebalo sprovesti ne zbog toga što su uslov za ulazak u EU, nego radi stvaranja boljih uslova života u BiH, a svega 17% smatra da su reforme neophodne zato što su uslov za ulazak u EU. Ipak, preko 65% ispitanika uopšte nije ili je slabo informisano o pretpristupnoj pomoći Evropske unije.¹ Istraživanje stavova političara pokazalo je da ulazak BiH u Evropsku uniju bezuslovno podržava 77,8% poslanika u tri bh. parlamenta.² Iako prikupljeni podaci govore da podrška pristupanju Evropskoj uniji postoji, svakodnevno smo u prilici da primijetimo da građani Bosne i Hercegovine ipak nisu dovoljno informisani, upućeni i obaviješteni o tome šta zapravo proces EU integracija, kao i samo članstvo u EU, znači za Bosnu i Hercegovinu.

Bosna i Hercegovina je 15. februara 2016. godine predala aplikaciju za članstvo u Evropskoj uniji. Skoro 50% ispitanih je upoznato sa podatkom da je Bosna i Hercegovina podnijela zahtjev za članstvo u Evropskoj uniji, dok četvrtina ispitanika (24,3%)³ smatra da BiH pregovara o članstvu u EU. Javni diskurs još i prije ovog datuma bio je prepun „sudbinskih koraka“, „odlučujućih poteza“, „krucijalnih procesa“, a evropske integracije, mehanizam koordinacije, reformska agenda samo su neki od pojmova

---

1 Direkcija za evropske integracije, Ispitivanje javnog mnjenja u BiH (2016)

2 Dr Srđan Puhalo, „Šta poslanici i novinari u Bosni i Hercegovini misle o evroatlantskim integracijama?“ (2013)

3 Direkcija za evropske integracije, Ispitivanje javnog mnjenja u BiH (2016)

koje su građani u Bosni i Hercegovini imali priliku svakodnevno čuti. No, legitimno pitanje je koliko građani, političari, novinari, stručna javnost, odnosno koliko svi mi zapravo znamo o tim pojmovima. Koliko smo upućeni u procese evropskih integracija i to šta one donose i šta znače za svakog čovjeka u Bosni i Hercegovini?

Prema istraživanju o javnoj percepciji integracija u EU,⁴ još prije četiri godine (2012), građani Bosne i Hercegovine EU integracije su percipirali kao rješenje mnogih problema u zemlji, odnosno kao „alat“ za smanjenje tenzija, unapređenje uslova života, očuvanje mira i stabilnosti u zemlji itd. Prema istraživanju iz 2016. godine, stanovnici koji su za ulazak u EU kao razloge podržavanja najčešće pominju stvaranje većeg broja kvalitetnih radnih mjesta (47%) i garanciju trajnog mira i stabilnosti (25%). Takođe, istraživanje iz 2012. godine je pokazalo da su građani BiH imali snažan evropski identitet.

U međuvremenu su na globalnu scenu stupila dešavanja poput terorističkih napada na području Evrope, ekonomska kriza, migracije i migrant-ska kriza, pa i političke tenzije unutar Evropske unije, od kojih je svakako najznačajnija istupanje Velike Britanije iz Evropske unije. Sve su to razlozi zbog kojih bi veliki broj građana BiH (prema mišljenju analitičara) mogao izgubiti povjerenje u integracije kao dio rješenja. I ne samo to. Na njih bi se moglo (ako već nije, što istraživanja još uvijek ne pokazuju) početi gledati kao na dodatne probleme za već dovoljno zakomplikovanu i problemima opterećenu Bosnu i Hercegovinu.

Članstvo u EU, odnosno evropske integracije u posljednjih skoro pa 20 godina promovišu se kao jedan od najvažnijih pravaca spoljne politike Bosne i Hercegovine. Podrška javnosti je iz godine u godinu varirala, od toga da su građani u jednom trenutku vjerovali da evropske integracije mogu biti ključ rješenja brojnih nagomilanih problema u poslijeratnoj tranzicijskoj zemlji, do toga da je javna podrška integracijama u EU i reformama vezanim uz integracije bila u opadanju. Kako je vrijeme prolazilo, Bosna i Hercegovina je sve više usporavala na tzv. „evropskom putu“, ali je i Evropa sama postajala sve opterećenija unutrašnjim nesuglasticama, problemima i protivrječnostima. Veliki teret odgovornosti u Bosni i Hercegovini u ovakvoj situaciji je na institucijama zaduženim za približavanje Bosne i Hercegovine Evropskoj uniji, prvenstveno Direkciji za evropske integracije,

---

4 Vanjskopolitička inicijativa u Bosni i Hercegovini, „Javno mnjenje BiH o procesu evropskih integracija 2009–2012“

nadležnim državnim institucijama i organima, ali i brojnim nevladinim organizacijama. Osim što paralelno treba raditi na ispunjavanju uslova iz same aplikacije, možda i važniji zadatak jeste – raditi na podizanju svijesti i kreiranju javne percepcije o EU u Bosni i Hercegovini.

Dva glavna aspekta evropskih integracija prisutna u javnim debatama su politički i ekonomski aspekt proširenja. Politički aspekt uglavnom se razmatra kroz debatu o tome da li će pristup EU pomoći u rješavanju unutrašnjih podjela i problema u Bosni i Hercegovini, te koji su glavni politički razlozi zbog kojih Bosna i Hercegovina sporo napreduje u procesu evropskih integracija. Ekonomski aspekt se odnosi na uticaj Evropske unije na ekonomiju u BiH.

Lejla Turčilo i Belma Buljubašić, autorke publikacije „Nevidljiva Evropa: Medijska slika evropskih integracija u Bosni i Hercegovini“, koja predstavlja analizu dominantnih narativa u izvještavanju printanih i online medija u BiH o evropskim integracijama, smatraju da je javnost u Bosni i Hercegovini uglavnom smatrala da politički akteri ne čine mnogo na strukturalnoj reformi koja bi približila zemlju EU, odnosno da više rade u svom interesu nego u interesu BiH. Navode da je upravo to razlog zbog kojeg je značajno objašnjavati građanima šta zapravo znači reformska agenda i kako će se njeno sprovođenje reflektovati na same građane. Takođe, kako autorke navode, u brojnim dosadašnjim anketama mnogi su građani iznosili stav da bi pristup politički nespremne Bosne i Hercegovine Evropskoj uniji za ovu zemlju značio više štete nego koristi, pa i u tom kontekstu smatraju da je zadatak institucija da građanima daju dovoljno argumenata da će naša zemlja biti spremna za sve izazove evropskih integracija u budućnosti. Što se ekonomskog aspekta tiče, u analizi se navodi da bi ekonomija morala biti snažnija kako bi se Bosna i Hercegovina uspjela nositi s pritiskom konkurencije iz Evrope. Ipak, do prije nekoliko godina, evropsko tržište smatralo se rješanjem bosanskohercegovačkih ekonomskih problema, a ne problemom samim po sebi. „Pretpostavka je da je ekonomska kriza u EU uzrokovala ovakvu promjenu stava javnosti prema evropskom tržištu. No, pored ovih ekonomskih i političkih aspekata s promjenama u Evropi samoj, otvaraju se i neka nova (recimo identitetska) pitanja, na koja će građani nesumnjivo tražiti odgovore i tumačenja kako se BiH bude približavala Evropi“, navode autorke.

Glavno pitanje koje treba postaviti i o kojem treba raspravljati nije kolika je podrška građana Bosne i Hercegovine članstvu u EU, nego šta

građani Bosne i Hercegovine znaju o EU danas. Kako im suštinski „približiti“ Evropu? Koliko smo evroskeptični? Koliko nam evropske integracije mogu pomoći pri uspostavljanju funkcionalnijeg sistema? Koliko građana smatra da su unutrašnji problemi (društveni, politički i ekonomski) veliki i nerješivi do te mjere da im ni integracijski procesi ne mogu pomoći u njihovom smanjenju? Svi akteri javne scene, od državnih institucija, nevladinog sektora, medija do analitičara i eksperata u narednim godinama imaće pune ruke posla na podizanju svijesti, pismenosti i informisanosti građana u vezi sa Evropskom unijom i EU integracijama. Jer samo ukoliko budemo imali sve potrebne informacije i korisna znanja, od Evropske unije i u Evropskoj uniji imaćemo koristi.

Da li je BiH u NATO-u koliko NATO u BiH

Ne. To je odgovor koji ću dati odmah na početku i koji ću obrazložiti. Posmatramo li hronološki redoslijed događaja, vidjećemo da su NATO snage na teritoriji Bosne i Hercegovine i prije njenog dejtonskog uramljivanja na karti svijeta. Tačnije, djelovanje NATO trupa počinje 16. jula 1992. godine i traje sve do 2. decembra 2004. godine.

Prva misija je bila misija UNPROFOR-a, pokrenuta rezolucijom 743¹ Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija 21. februara 1992. godine. Iste godine 10. jula, NATO je saopštio da će nadgledati poštovanje sankcija koje su uvedene rezolucijama 713 i 757. U skladu sa tim, pokrenuta je operacija *Maritime Monitor*,² započeta 16. jula, a koja je trajala sve do 22. novembra 1992. godine. Operacija je obuhvatala patroliranje u međunarodnim vodama u blizini crnogorske obale. Takođe, u ovoj akciji su učestvovala i snage Zapadnoevropske unije, patroliranjem na Otrantskim vratima. Prije završetka pomenute operacije, započinje naredna pod nazivom *Sky Monitor*, 16. oktobra 1992. godine do 12. aprila 1993. godine. Cilj je bio nadgledanje zabrane leta nad bosanskohercegovačkim nebom, rezolucijom 781 Savjeta sigurnosti. Operacija *Maritime Guard* bila je nastavak pomorske kontrole na Jadranu, a bila je usmjerena prema Saveznoj Republici Jugoslaviji, a time i indirektno prema Bosni i Hercegovini, tačnije prema srpskom establišmentu. Operacija *Sky Monitor* je takođe dobila svoj nastavak. Ona je zamijenjena operacijom *Deny Flight*, koja je trajala od 12. aprila 1993. godine, pa sve do kraja rata u Bosni i Hercegovini, preciznije govoreći, do 20. decembra 1995. godine. U toku zabrane leta nad BiH, dešavali su se incidenti, od kojih najpoznatiji banjalučki,³ kao i smrt 12 banjalučkih beba. Pomorska kontrola Jadrana je dobila i treći nastavak,

---

1 [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/743\(1992\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/743(1992))

2 http://www.globalsecurity.org/military/ops/maritime_monitor.htm

3 Banjalučki incident predstavlja prvo borbeno dejstvo NATO snaga u svojoj istoriji, koje se desilo 28. februara 1994. godine, kada je presretno 6 aviona Ratnog vazduhoplovstva Vojske Republike Srpske nakon napada na fabrike oružja i municije u Bugojnu i Novom Travniku. Srušena su četiri aviona i ubijena tri pilota RVVRS.

a to je bila operacija *Sharp Guard*,⁴ koja je zauzela vremenski period od 15. juna 1993. do 2. oktobra 1996. godine. Posljednja NATO vojna misija u BiH bila je operacija *Deliberate Force*, koja je trajala od 30. avgusta do 20. septembra 1995. godine. Ovom operacijom se završava primjena sile NATO-a u Bosni i Hercegovini i prisustvo ove organizacije se transformiše u neki drugi oblik.

Rezolucijom 1031, Savjet bezbjednosti Ujedinjenih nacija uspostavlja IFOR⁵ (*Implementation Force*), multinacionalne snage za primjenu mira dogovorenog u Dejtonu pod okriljem NATO-a. Mandat ovih snaga je bio godinu dana, od 20. decembra 1995. godine do 20. decembra 1996. godine. Snage je činilo 54.000 vojnika stacioniranih u Bosni i Hercegovini i 26.000 vojnika kao podrška i rezerva u susjednim državama iz 32 zemlje. Za vrijeme svog djelovanja, IFOR je sproveo jednu operaciju, a to je bila operacija *Joint Endeavour*. Nakon isteka mandata, zamjenjuje ga SFOR (*Stabilisation Force*), koji je osnovan rezolucijom 1088⁶ Savjeta bezbjednosti 12. decembra 1996. godine. Za vrijeme svog postojanja, SFOR je izveo dvije operacije. Prva je bila operacija *Joint Guard*, od 21. decembra 1996. do 19. juna 1998. godine, a druga operacija *Joint Forge*, u periodu od 20. juna 1998. do 2. decembra 2004. godine. Broj trupa u Bosni i Hercegovini je smanjen sa 54.000 na 12.000 vojnika do 2002. godine, a do kraja misije na 7 000 vojnika. NATO povlači svoju komandu iz BiH 2. decembra 2004. godine, a na to mjesto stupa EUFOR (*European Union Force*) ili Snage Evropske unije. EUFOR je ostao da djeluje u BiH i do danas, samo u manjem obimu od onog kakav su započele NATO snage.

Poslije ovih informacija, moglo bi se reći da je uz konstitutivne narode, susjede, EU, UN i NATO bio jedan od stvaralaca i čuvara današnje Bosne i Hercegovine. S druge strane, Bosna i Hercegovina je danas na putu da postane punopravna članica Sjevernoatlantskog saveza, kao i Evropske unije. Sjevernoatlantski put BiH⁷ započinje 2006. godine, pridruživanjem Partnerstvu za mir, iste godine kada su stvorene Oružane snage BiH. Naredne godine, BiH se pridružuje procesu planiranja i revizije Partnerstva za mir. Sljedeće godine, NATO poziva domaću vlast na pojačan dijalog za izjednačavanje političkih, vojnih, finansijskih i sigurnosnih parametara

---

4 <http://www.nato.int/ifor/general/shrp-grd.htm>

5 [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1031\(1995\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1031(1995))

6 [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1088\(1996\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1088(1996))

7 http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49127.htm

za punopravno pridruživanje. U septembru 2008. godine, Bosna i Hercegovina pristaje na prvi Individualni partnerski plan sa NATO-om. U aprilu 2010. godine, NATO je pozvao BiH da se pridruži Akcionom planu za pridruživanje Savezu, ali tek onda kada se uknjiži sva vojna imovina. Registrovanje vojne imovine u Bosni i Hercegovini je i dalje uslov. Da li će odugovlačenje neminovnog članstva ići nauštrb Bosne i Hercegovine ili se samo čeka trenutak u kojem bi većina stanovništva u sva tri konstitutivna naroda bila spremna mirne savjesti na referendumu potvrdno odgovoriti na pitanje o ulasku u NATO? U vremenu multipolarnog svijeta, svaki stanovnik i svaki pedalj ovog zrna prašine je bitan. Da li smo nesposobni krenuti naprijed i sagledati stvari oko nas onakve kakve jesu, a ne držeci ogledalo u jednoj ruci ili je to želja ostatka svijeta? Zapad je mirno posmatrao signale tokom 1980-ih koje su mu slali ambasadori pri Jugoslaviji, jer su mislili da im Jugoslavija nije potrebna, da je situacija beznačajna i da su dobili Hladni rat.⁸ Međutim, buđenjem iz tog sna, probudila se i hipokrizija i neka vrsta grižnje savjesti. Evropa je bespomoćno nastojala smiriti stanje na Balkanu, ali to nije uspijevala sve do uključenja SAD u rasplamsani sukob. Urušavanje jugoslovenske privrede značilo je uklanjanje kakve-takve ekonomske konkurencije, kao i konkurencije u društveno-političkom smislu.⁹ Jugoslovenski model najbliži radničkom samoupravljanju je prestao da bude ekvivalent i potencijalna zamjena zapadnom neoliberalizmu buđenjem uspavanog nacionalizma. Elementi grižnje savjesti evropskih lidera mogu se vidjeti indirektno kroz njihovo sagledavanje balkanskih problema pri evroatlantskim integracijama, kao i kroz posmatranje skorije migrantske krize. Umjesto stabilnog jugoistočnog dijela Evropske unije prema Orijentu, Evropa je dobila teško apsorbujuće bivše jugoslovenske fragmente, osjetljive na globalne i regionalne promjene.¹⁰ Možda bi jugoslovensko članstvo danas doprinijelo unutrašnjoj nestabilnosti EU, ali bi teritorijalna zaokruženost Unije dala stabilnije spoljne granice. Danas, većinski dio bivše Jugoslavije postao je crna rupa evropskog kontinenta. Crna rupa, bure baruta, teroristički kamp, lanac šverca droge i oružja, prostor stagnacije i omalovažavanja ljudskih prava i sloboda.

8 Ralston Sol, Džon, *Propast globalizma i preoblikovanje sveta*, Arhipelag, Beograd, 2011, str. 145–150.

9 <https://sputniknews.com/politics/201602231035223766-yugoslavia-european-success-story-ruined-by-nato-invasion/>

10 <https://www.theguardian.com/commentisfree/2015/nov/05/angela-merkel-europe-unfinished-business-balkans>

NATO je ušao u Bosnu i Hercegovinu i prije njene konačne transformacije u nešto što sličići demokratskom, stao je na našu zemlju sa 54.000 pari nogu i držao oružje sa 54.000 pari ruku, čuvajući kakav-takav mir. Otkucava i 24. godina od tog momenta, a stanovništvo ove zemlje nije još postalo dio onoga što ih je sačuvalo na okupu. Mentalno, finansijski, industrijski, politički nismo na nivou na kojem su zemlje osnivači ovog pakta, ali zato jesmo približno mentalno, finansijski, industrijski i politički na nivou Bugarske, Rumunije i Albanije. Prvi pokazatelj stepena razvoja neke zemlje jeste bruto društveni proizvod (BDP). Albanski BDP iznosi 11.46 USD milijardi, bosanskohercegovački 16 USD milijardi, bugarski 48.95, a rumunski 178 USD milijardi. Logično je da Rumunija ima najveći BDP s obzirom na veličinu njene teritorije. Iz ovog proističe BDP po glavi stanovnika, Albanija 4.541 USD, Bosna i Hercegovina 4.808 USD, Bugarska 7.502 USD i Rumunija 9.527 USD. Trenutna stopa rasta BDP-a u Albaniji iznosi 0,9%, u Bosni i Hercegovini 0,5%, u Bugarskoj 0,8% i u Rumuniji 0,6%. Jedino u Albaniji je stopa inflacije pozitivna i iznosi 1,5%, dok je u druge tri zemlje u rasponu od -0,4 do -0,9%. Odnos uvoza i izvoza u septembru ove godine u Albaniji iznosi -26,116 ALL miliona (oko -204 USD hiljade), u Bosni i Hercegovini -534.735 BAM (oko -290 USD hiljade), u Bugarskoj (oko 8.862 USD miliona), a u Rumuniji -787 EUR miliona (oko -830 USD miliona). Ono što je još bitno jeste stopa nezaposlenosti, koja u Albaniji iznosi 15,9%, u Bosni i Hercegovini 41,72%, u Bugarskoj 7,7% i u Rumuniji 5,9%. Ono što je „optimistično“ za Bosnu i Hercegovinu u odnosu na ostale zemlje jeste iznos javnog duga u odnosu na BDP, koji je 30,9%, u Albaniji 72,13%, u Bugarskoj 29,3% i u Rumuniji 38,4%.^{11 12 13 14} Sudeći po ovim finansijskim podacima, Bosna i Hercegovina stoji bolje od Albanije, te je dosta blizu Rumuniji i Bugarskoj, kada se uzme srazmjera njihovih teritorija i stanovništva. Mentalne karakteristike koje su svojstvene za ove zemlje se odražavaju na političkom nivou. Pitanja jednakosti polova, odnosa prema okolini, prava LGBT populacije, prava nacionalnih manjina, stepen obrazovanja stanovništva i pismenosti, demokratičnost unutar samih političkih partija, kao i ostala pitanja bitna su za razvoj jed-

---

11 <http://www.tradingeconomics.com/albania/indicators>

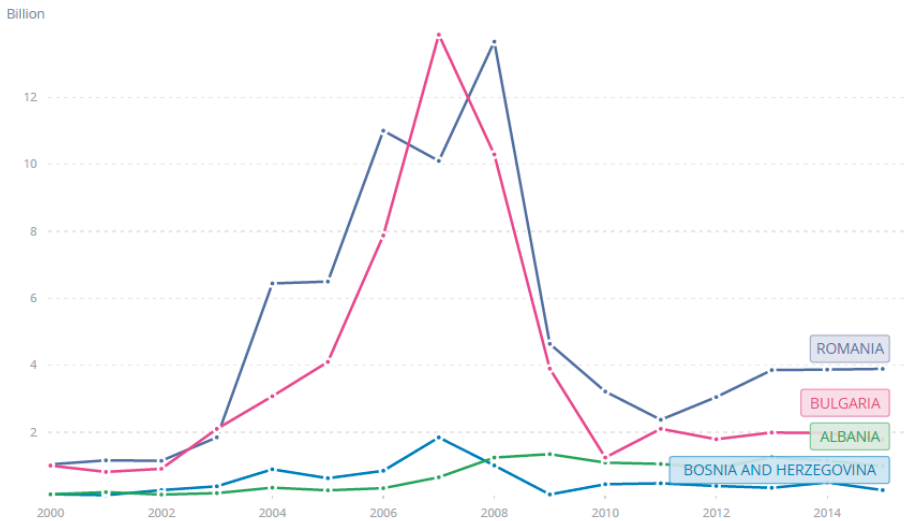
12 <http://www.tradingeconomics.com/bosnia-and-herzegovina/indicators>

13 <http://www.tradingeconomics.com/bulgaria/indicators>

14 <http://www.tradingeconomics.com/romania/indicators>

ne zemlje, te stavljaju ove zemlje u istu grupu.^{15 16} Stoga bi trebalo da na papiru, diplomatski, stoje ramenom malo niže s nabrojanim zemljama.

Ali i onda kada postanemo punopravna članica, ne znači da ćemo postati i ravnopravna članica. Bosna i Hercegovina nema kapacitete kao zemlje osnivači ovog pakta kojim bi ostvarivala i sprovodila određene akcije ili ciljeve. Niti ima snage da nametne određene odluke ili da se usprotivi, te da kao tako mala zemlja ima određene globalne interese. Ono što se tvrdi jeste da NATO integracije i NATO članstvo utiču na priliv kapitala i ekonomski i politički prosperitet.¹⁷

Slika 1: Prikaz direktnih stranih investicija u Albaniji, BiH, Bugarskoj i Rumuniji (2000–2015)¹⁸

Vidimo rast stranih investicija prije i nakon 2004. godine u Rumuniji i Bugarskoj, što je godina ulaska tih zemalja u NATO alijansu. Međutim, ulazak Albanije u NATO 2008. godine i odnos priliva stranih investicija prije i poslije karakteriše blagi skok ulaganja, ali ništa više. Bosna i Hercegovina bilježi blagi rast ulaganja u isto vrijeme kad i druge zemlje. Ovo ulaganje se može pripisati povoljnoj i stabilnoj ekonomskoj klimi prije svjetske ekonomske krize 2008. godine, što znači da stranim investicijama

15 <http://hdr.undp.org/en/composite/GII>

16 <https://rainbow-europe.org/country-ranking>

17 <http://www.slobodnaevropa.org/a/kakav-je-znacaj-natoa-za-bih/27763959.html>

18 http://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD?locations=BA-AL-RO-BG&name_desc=true&start=2000

ne predstavlja toliki značaj članstvo u alijansi, već poslovna klima. Ono što bi NATO mogao pružiti Bosni i Hercegovini jeste veća sigurnost od ratnih neprilika, kako spoljnih, koje zasad nemaju osnova, tako i od unutrašnjih, koje imaju veće šanse od prvih. NATO ne bi dozvolio nestabilnosti unutar samog tabora, što znači da bi „ratna huškanja“ i „zveckanje oružjem“ bili svedeni na minimum.¹⁹ Bosna i Hercegovina bi ulaskom zaokružila, jednim dijelom, NATO granice na Bakanu i prestala biti dio neopredijeljenog poligona za odmjeravanje snaga svjetskih sila.²⁰

Vidimo da su NATO snage u Bosni i Hercegovini i prije nego što je sama BiH izbjegla iz prirodnog stanja u vladavinu zakona. Stoga, da li je BiH u NATO-u koliko i NATO u BiH? Ne, i dalje nije. Ali ono što je najbitnije, jeste buduće postojanje (ne)saglasnosti oko ulaska u ovu alijansu, koju treba da referendumski saopšte svi konstitutivni narodi Bosne i Hercegovine. Put ka NATO-u biće zaključen onog momenta kada dobije većinsku saglasnost Bošnjaka, Srba i Hrvata. Nesaglasnost samo jednog naroda podrazumijeva odbijanje članstva.

---

19 <http://www.dw.com/bs/opet-zveckanje-oru%C5%BEjem-u-bih/a-19570606>

20 <https://bihnato.wordpress.com/2014/06/05/ana-trisic-babic-mjesto-bih-je-u-nato-integracijama/>

Kritički osvrt na neke od argumenata za ulazak BiH u NATO

Popularna je rečenica „BiH nije u NATO-u, ali NATO jeste u BiH“, koja obično dođe kao zaključak „debate“ o atlantskim integracijama BiH. Razlog zašto sam riječ debata stavio pod navodnike nalazi se u činjenici da imamo, s jedne strane, argumente ZA, od kojih se većina postavlja kao da su apriorno tačni, a na drugoj strani argumente PROTIV, koji automatski, dijelom s razlogom, dobijaju ocjenu anahronosti u kontekstu savremene političke debate o ovakvim i sličnim pitanjima. Drugim riječima, na obje strane suštinski imamo nedovoljno (ili nikako!) artikulisane političke stavove, što sprečava otvaranje racionalno motivisane razmjene argumenata i eventualno davanje odgovora na pitanje da li Bosna i Hercegovina treba da bude članica NATO-a.

Ono što ovim esejom želim da postignem jesu dva cilja: 1) nastojaću da dekonstruišem teze koje se često navode kao argumenti za ulazak, a koji zbog svoje prividne logičnosti imaju jak javni uticaj, tj. da ponudim kontraargumente i time barem na jednoj strani doprinesem kvalitetnijoj argumentaciji stava i 2) želio bih da doprinesem otvaranju racionalno zasnovane debate o ovom pitanju, tj. postizanju nivoa političke komunikacije u kojoj akteri neće biti unaprijed diskreditovani na osnovu jednog, drugog ili nekog trećeg stava.

Argumentacija u prilog integracijama BiH u NATO obično se sumira u tri grupe argumenata – političku, bezbjednosnu i ekonomsku.

U okviru političke grupe argumenata, često se navodi da je NATO svojevrsna „zajednica vrijednosti“, među kojima se na prvo mjesto postavljaju demokratija, sloboda i osnovna ljudska prava. Međutim, pitanje zaštite i baštinenja ovih vrijednosti se dovodi u pitanje ako se uzme u obzir činjenica da je Portugal, kao jedan od osnivača NATO-a 1949. godine, u to vrijeme – pa sve do 1976. godine – bio pod diktatorskom vlašću Salazara i Marsela Kaitana (Druga portugalska republika), koja je uspostavljena 1926. godine, nakon rušenja slabe demokratske vlasti. Takođe, u Grčkoj je

tokom sedam godina na vlasti bila vojna hunta (1967–1974), a u Turskoj je u nekoliko navrata vojska intervenisala protiv demokratski izabrane vlasti, te istu preuzimala, uprkos činjenici da su obje države tada već bile članice NATO-a. Dakle, određeni (geo)politički interesi i ciljevi su imali prednost nad aksiološkom pozicijom koju NATO (nastoji da) zauzima.

Međutim, ne samo tokom Hladnog rata, navedene vrijednosti se postavljaju u drugi plan i u 21. vijeku – Crna Gora je decembra 2015. godine dobila poziv u NATO uprkos činjenici da je te iste godine ubijen Saša Marković, poznati anti-NATO aktivista iz Budve,¹ a prema Press Freedom Index-u, te godine je Crna Gora zauzela 114. mjesto (od 180 analiziranih država) po medijskim slobodama² – najlošije od nestanka državne zajednice Srbije i Crne Gore 2006. godine.³ S druge strane, iako referendum predstavlja jedan od najdemokratskijih mehanizama donošenja odluka, beogradska „Politika“ je u članku pod naslovom „Tajne preporuke NATO-a crnogorskim vlastima“,⁴ pozivajući se na „Komunikacione smjernice za pokretanje i vođenje javnog dijaloga o crnogorskom putu u NATO“, istakla kako se iz NATO-a crnogorskim vlastima sugerije da izbjegavaju referendumsko ispitavanje mišljenja građana o NATO integracijama, te da umjesto toga insistiraju na donošenju odluke kroz parlament. To bi mogao da bude i signal Bosni i Hercegovini i zvaničnom stavu vlasti u Republici Srpskoj o referendumskom ispitivanju volje građana RS o NATO integracijama⁵ kakav bi tretman imali, a na šta upućuje i stav komandanta NATO sjedišta u BiH, Giselle Wilz,⁶ koja je istakla da NATO ne interesuju entiteti, već samo BiH, te da „eventualni referendum o pristupanju Bosne i Hercegovine NATO-u treba posmatrati kroz tu prizmu“.

U grupi političkih argumenata navodi se i činjenica da je (skoro) cijelo bosanskohercegovačko okruženje u NATO-u, odnosno da BiH rizikuje da (p)ostane „crna rupa“ Balkana. Međutim, iako često eksploatisan, činjenica je da nije odgovoreno na argument da je ovaj prostor, a sa njim i područje koje danas obuhvata BiH, već jednom (1941. godine) bio „cijeli okružen“ određenim vojno-političkim savezom, pa ipak, današnja vremenska dis-

1 http://www.vostok.rs/index.php?option=btg_novosti&idnovost=72954

2 <https://rsf.org/en/ranking/2015>

3 https://en.wikipedia.org/wiki/Press_Freedom_Index

4 <http://www.politika.rs/scc/clanak/304740/Tajne-preporuke-NATO-a-crnogorskim-vlastima>

5 <http://rs.n1info.com/a172469/Svet/Region/Dodik-o-clanstvu-BiH-u-NATO.html>

6 <http://www.frontal.ba/novost/83889/glavnokomandujuca-nato-snaga-u-bih-ne-zanimaju-nas-entiteti-zanima-nas-bih>

tanca pokazuje da argumentacija zasnovana na takvom determinizmu ne bi trebalo da bude uzeta kao nužnost. S tim u vezi, stav da je ulazak u NATO preduslov za ulazak u EU ne mora da bude uzet kao apodiktičan, jer primjer Austrije pokazuje da je moguće biti član EU ali ne i NATO-a, što je precizno iznijela Ana Trišić Babić,⁷ bivša zamjenica ministra inostranih poslova BiH, praveći paralelu između Austrija – NATO i BiH – NATO odnosa i navodeći da su obje države trenutno u Partnerstvu za mir.

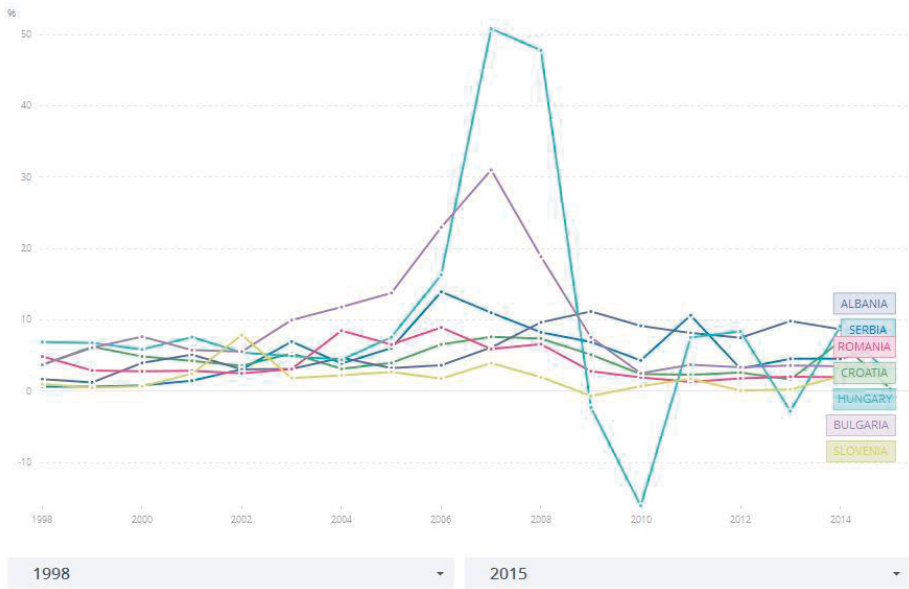
Bebjednosna grupa argumenata zasniva se prevashodno na stavu da će BiH postati bezbjednija članstvom u NATO-u. Međutim, pritom se ne nudi odgovor na pitanje od koga tačno će BiH članstvom postati bezbjednija, tačnije – ko predstavlja spoljnu prijetnju Bosni i Hercegovini. Čak bi mogla da se ponudi i kontrateza da bi BiH mogla postati manje bezbjedna, jer bi članstvom stala na mapu onih koji NATO percipiraju isključivo kao neprijatelja kojem (tj. njenim članicama) su spremni nasilno da oponiraju. S tim u vezi je i teza o smanjenju prijetnje od terorističkih napada. Naime, uprkos činjenici da je NATO još 1999. u svojoj „Strateškoj koncepciji“ locirao terorizam kao jednu od potencijalnih prijetnji po interese njegovih članica,⁸ to nije bilo dovoljno da se spriječi teroristički napad 11. septembra 2001. godine na World Trade Center u Njujorku. Pored niza terorističkih napada koji su nakon toga uslijedili u Evropi, simptomatično je da nije spriječen teroristički napad ni u središtu NATO saveza – u Briselu, 22. marta 2016. godine.

Ekonomska strana NATO integracija, nažalost, konstantno se stavlja u drugi plan. Jedino što se uzastopno navodi jeste da će integrisanost u NATO stabilizovati tržište, što će onda biti pozitivan ambijent za strane investicije. Na toj prividnoj logici se nastoji dokazati kako, u stvari, iza članstva u NATO-u postoji ekonomski interes. Međutim, podaci sa sajta Svjetske banke pokazuju sljedeće:⁹

7 <http://www.frontal.ba/novost/84325/ana-trisic-babic-za-frontal-bih-prvo-da-rascisti-sama-sa-sobom-pa-onda-sve-ostalo>

8 http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_27433.htm

9 <http://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.WD.GD.ZS?end=2015&locations=RS-HR-AL-RO-HU-BG-SI&start=1998&view=chart> <http://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.WD.GD.ZS?end=2015&locations=RS-HR-AL-RO-HU-BG-SI&start=1998&view=chart>

Procenat direktnih stranih investicija u odnosu na BDP (Svjetska banka)

Izuzev blagog porasta stranih investicija u Bugarskoj i Sloveniji, koji se desio u godini nakon ulaska u NATO, nijedna druga država iz bosansko-hercegovačkog regiona nije doživjela porast stranih investicija po ulasku u NATO – naprotiv – u Albaniji, Hrvatskoj, Rumuniji i Mađarskoj uslijedio je pad direktnih stranih investicija nakon što su pristupile NATO savezu. S druge strane, Srbija, koja (još) nije članica NATO-a, u određenim periodima ima viši nivo stranih investicija od pojedinih navedenih NATO članica. Naravno, ovaj odnos ne može se posmatrati izolovano, tj. postoji niz drugih faktora koji su uticali na određeni ekonomski rezultat, ali poenta je ista – članstvo u NATO-u nema (značajan) uticaj na pitanje povećanog priliva stranih investicija (ili ekonomski progress, generalno).

Još jedna ekonomska strana atlantskih integracija koja se često zanemaruje jeste odgovor na pitanje koliko će put u NATO i članstvo u NATO-u Bosnu i Hercegovinu koštati. Precizan odgovor je teško pronaći, ali određeni podaci pomažu da se ocrta okvir unutar kojeg se diskusija kreće kada se priča o ovoj strani NATO integracija. Naime, iako nije riječ o NATO misiji, već o misiji pojedinih njenih članica (tzv. Koalicionih snaga), intervencija u Iraku predstavlja vojni angažman u kojem je i Bosna i Hercegovina učestvovala. Primjera radi, bosanskohercegovačka Jedinica za uništavanje neeksplozivnih ubojitih sredstava je u okviru jedne rotacije

od 6 mjeseci Bosnu i Hercegovinu koštala 1.150.000 KM, tj. 2.300.000 KM na godišnjem nivou, s tim što uz to treba uzeti u obzir i činjenicu da je Vlada SAD sufinansirala opremu i logistiku, tako da bi bez toga novac koji je BiH potrošila samo na jednu misiju u Iraku za godinu dana bila i veća.¹⁰

Za kraj, iako, naravno, ništa manje važno, potrebno je uzeti u obzir i činjenicu da većina Srba u BiH još uvijek ima izraženo negativno (o) sjećanje na bombardovanje srpskih položaja od strane NATO snaga 90-ih (Republika Srpska Krajina 1995, Republika Srpska 1995. i SR Jugoslavija 1999), tokom kojeg je bombardovanje osiromašenim uranijumom samo jedna u nizu negativnih posljedica koje još uvijek traju. Ovaj argument se najčešće postavlja na prvo mjesto od strane onih koji iznose stav zašto ovaj konstitutivni narod ne želi Bosnu i Hercegovinu u NATO savezu. Naravno, riječ je o istorijskom događaju koji ne smije biti zaboravljen niti potiskivan, ali ako bi bio jedini argument protiv NATO članstva, politički pragmatizam bi ga u jednom momentu mogao staviti u drugi plan zarad viših (visoko)političkih i(li) drugih ciljeva, tj. određenom politikom bi se moglo doći u poziciju, kako to predsjednik Republike Srpske, Milorad Dodik, u intervjuu za NIN reče – „da nas NATO ubijedi da je dobar za Srbe“.¹¹ U određenoj mjeri to se i radi iznošenjem tvrdnji – koje sam tokom ovog eseja nastojao demistifikovati – da članstvo u NATO-u predstavlja dokaz postignuća određenih vrijednosti, garant bezbjednosti i stabilnosti, kao i povećanje šanse za ekonomski napredak. Međutim, ako se otvoreno priđe kontratezama koje sam iznio, navedeni visoki ciljevi bivaju dovedeni pod znak pitanja iznad kojih je jedno osnovno – Ako članstvo Bosne i Hercegovine u NATO-u neće (sigurno) donijeti benefite koji se navode, vrijedi li i koliko je ozbiljno potencirati politiku (policy) koja dugoročno dijeli već podijeljeno društvo?

---

10 Hadžović, Denis, „Troškovi i beneficije pridruživanja Bosne i Hercegovine NATO savezu“, Centar za sigurnosne studije – BiH, avgust 2009, str. 28.

11 <http://www.blic.rs/vesti/republika-srpska/dodik-nato-ima-prilike-da-nas-ubedi-da-je-dobar-za-srbe/d31lqm6>

Tema: Sa NATO savezom do (ne)stabilnosti?

Mirjana Banović

Cilj ovog eseja jeste da se razmotre pozitivne i negativne činjenice vezane za NATO savez, od njegovog postojanja do budućih nastojanja i djelovanja. Kroz to razmatranje, iznosiće se činjenice kao dokazi subjektivnog mišljenja.

Takođe, biće riječi i o putu BiH ka aktivaciji Akcijskog plana za članstvo i posljedicama koje to nosi.

Ključne riječi: *NATO savez; kosovska humanitarna misija; BiH knjiženje vojne imovine; sigurnost; nestabilnost.*

Nastanak NATO saveza i osnovni ciljevi

Poslije Drugog svjetskog rata, svijet je i dalje ostao podijeljen, ovaj put ideološkim i političkim podjelama Hladnog rata. Kako bi spriječile ekspanziju Sovjetskog Saveza, 12 država (Belgija, Danska, Francuska, Italija, Island, Kanada, Luksemburg, Holandija, Norveška, Portugal, SAD i Velika Britanija) osnivaju 1949. godine *North Atlantic Treaty Organisation* – NATO. Osnovan kao politički i vojni savez, njegova glavna uloga bila je kolektivna odbrana od bilo kakvog oblika agresije – članice su se obavezale na kolektivno djelovanje u cilju odbrane u slučaju da jedna od njih biva napadnuta. Pored same odbrane od agresije, cilj je i stvaranje stabilnog i sigurnog okruženja za razvoj demokratije i privrede (prema riječima američkog predsjednika Trumana – Maršalov plan i NATO savez su dvije strane iste medalje). Načelno, NATO je politički vođena organizacija koja vodi brigu o svim svojim članicama i njihovim interesima, nasuprot Varšavskom paktu (osnovan 1955. godine), koji je isključivo bio instrument sovjetske političke i vojne dominacije nad Istočnom Evropom. Važno je napomenuti da je za vrijeme Hladnog rata bitnu ulogu u rukovodstvu nad NATO-om

zauzela SAD ili Velika Britanija, a Varšavskim paktom Sovjetski Savez. Postalo je gotovo nemoguće povući članstvo iz ovih struktura, jer NATO se nije libio napraviti prevrate i političke atentate, dok je Varšavski pakt povećavao uticaj na Čehoslovačku i Mađarsku, koje su htjele nezavisnost. Zapravo, ključna stvar od samog njihovog nastanka jeste to da nijedna organizacija nije postojala u skladu sa Poveljom UN, jer stavljanjem vojske pod komandu SAD ili Sovjetskog Saveza, gubi se nezavisnost članica.

U ranim devedestim godinama, Varšavski pakt je raspušten, a i Sovjetski Savez se raspao. Kako nije postajala prijatna suprotstavljenog bloka za ekspanziju, a još manje za određene oblike agresije, naizgled se činilo da ne postoji više ni potreba za postojanje NATO-a. Međutim, u vrijeme raspada Sovjetskog Saveza, došlo je i do nestabilnosti na području bivše Jugoslavije, kao i na prostorima bivših članica Sovjetskog Saveza. Članice su strahovale od širenja tih sukoba (najčešće etničkih i religijskih) i samim tim svoje sigurnosti, te su se iz tih razloga zauzele za izgradnju mira i stabilnosti na širem evropskom prostoru. Iz ovoga se jasno vidi da je cilj saveza zapravo čisto zadovoljavanje američkih interesa. Kao dokaz za to da NATO više nije odbrambeni savez, možemo da uzmemo činjenicu koliko je proširio zonu svog uticaja i kontrole – čak i na Afriku i Koreju. Jedino se još ne miješa u pitanje Latinske Amerike.

Kada nema direktnog neprijatelja nastala je vizija novog – terorizma, koji je dovoljan razlog država da strahuju za svoju stabilnost i da postaju zemlje članice i obavezuju se na unilateralno djelovanje. Ako malo bolje pogledamo, NATO savez je umiješan u sve ratove koji se vode. Sve države članice su pozvane da se bore protiv najveće terorističke organizacije danas (Islamska država) i da je unište. Američka vojska je u julu ove godine stala u zaštitu ove terorističke organizacije, dok se sirijska vojska borila protiv njih i samim tim dopustila uništenje cjevovoda koji povezuje Siriju, Irak i Iran. Slična stvar se desila i u Saudijskoj Arabiji kada su snage ISIS-a koristile određene vrste eksploziva koje samo Pentagon posjeduje. Sudeći po tome, nije teško zaključiti da se Pentagon bori nekada sa njima na strani, a nekada protiv njih.¹

Američki izazovi nikako nisu samo odgovori na politiku Kremlja, nego oni postoje zapravo oduvijek i počivaju na dva temelja. Prvi je taj da pomorske sile žele da stegnu, sputavaju i kontrolišu evroazijsko kopno

---

1 (Slobodan Savović i Vojin Grubač, „Šokantne činjenice o NATO paktu“, portal IN4S - <http://www.in4s.net/sokantne-cinjenice-o-nato-paktu/>)

(heartland), koje je oličeno u Rusiji. To je bila okosnica britanske politike do 1914. i hladnoratovske politike SAD poslije Drugog svjetskog rata. A drugi je kulturološka antipatija prema Rusiji, što je nepodložno racionalnom diskursu, pa samim tim čini konflikt nerješivim. Cilj zapadnih elita je promjena režima u Moskvi, kao i transformacija ruskog identiteta. Napadom na Ukrajinu SAD obezbjeđuje dugoročnu dominaciju u Evropi. EU se bezbjednosno vezuje za NATO i SAD, a što je najvažnije – sprečava se zblizavanje dviju međusobno kompatibilnih sila – Njemačke i Rusije.²

Dešavanja na prostoru SCG 1999.

Da se osvrnemo na prostore bivše Jugoslavije i dešavanja popraćena NATO uticajima, tačnije SCG 1999. NATO je izvršio kosovsku „humanitarnu misiju“, optuživši Miloševićevu vlast za silovanje 48.000 žena, protjerivanje albanskog stanovništva iz države, razna terorisanja i maltretiranja, sve u cilju etničkog čišćenja. Navodno. Ta takozvana humanitarna misija podrazumijevala je napade i bombardovanje na bolnice, staračke domove, škole, mostove, radio i TV stanice i slično. Ubijeno je 1500 civila – od kojih je 30% djece. Ti napadi su vrlo slični onima koje su Japanci učinili Americi u Pearl Harobour-u 1941, razlika je to da je NATO bombardovao civile. Sve to što se dešavalo zapravo je samo dobro isplanirano i iscenirano od strane fabrike kriza iz Vašingtona. Dokaz za to je Oslobođilačka vojska Kosova (OVK), za koju se nije znalo do pred kraj 1997. godine, a nastala je je 1996. godine na sastanku Bilderberg grupe u King City-ju, blizu Toronta. Opremljena je i obučena od strane Zapada, u cilju destabilizacije Kosova koja bi olakšala i opravdala intervenciju NATO-a. Imamo puno razloga koje bismo mogli navesti kao razloge postojanja potrebe pakta da okupira i kontroliše ove prostore – rudna bogatstva, voda, otimanje Kosova i Metohije, zauzimanje prostora u srcu Evrope i sprečavanje srpskog naroda da se približava Rusiji. Nije se vodio rat iz klasičnih razloga, nego da bi se dobila „trajna trgovina kroz trajni rat.“³

Kod ovakvog razmatranja djelovanja NATO-a, njegovih stvarnih razloga i ciljeva, nemoguće je zaobići razgovor sa francuskim generalom Pjerom Galoatom, povodom desete godišnjice od bombardovanja Srbije. Galoa govori o razbijanju Jugoslavije; grubom kršenju međunarodnog prava; o

2 Dr Srđa Trifković „Hladni rat nije prestajao“, april 2015.

3 Bob Djurđević, „Novi svetski poredak i Srbi“ – XII deo;

planovima podrške muslimanskog i hrvatskog etničkog čišćenja Srba sa vjekovnih ognjišta; ideja o okupaciji jednog dijela Balkana i nastanak baze Bondstil, te konačno i bombardovanje Srbije 1999. godine:

„Ukratko, ova serija nasilja nad međunarodnim pravom, istinska je crna tačka moralnosti zapadnih zemalja, koje su se ponele na način kako se ponašaju autokratije koje prevazilaze sopstvenog poslodavca.“

Galoa, kao indirektan učesnik u toku razgovora, govori o restauraciji Jugoslavije kao dugo planiranoj operaciji tako što je redovno prisustvovao skupovima Žozefa Štrousa – ministra odbrane Njemačke, a kasnije ministra finansija – koji su se održavali 1976. i 1977. godine u Njemačkoj, u okolini Minhena. Njemačka je imala za cilj da dislocira teritorije za koje je smatrala da nisu nacionalne, nego da su etnički i religijski miješane. Te tenzije su postojale iz nekoliko razloga: prvo – zato što je srpski narod u toku Prvog i Drugog svjetskog rata bio na strani saveznika, te samim tim doprinio porazu Njemačke i zato zaslužuje da bude kažnjen; drugo – favoriziranje i nagrađivanje Hrvata i Muslimana za pridruživanje Njemačkoj u toku rata i treće – ideja Njemačke da Hrvatska i Slovenija uđu u ekonomsku zonu EU kako bi se približila dalmatinskoj obali i Mediteranu. Od februara 1994. godine, i Francuska se pod vođstvom Kola i Žipea pridružuje ovoj vojnoj koaliciji sa Njemačkom u korist muslimansko-hrvatske federacije, a zatim je nakon kratkog oklijevanja uslijedila i američka intervencija i to iz nekoliko razloga:

- dokazati Evropljanima da nisu sposobni da opstanu sami i samim tim pokazati nužnost prisustva NATO-a;
- unaprijed poniziti Rusiju;
- ideja Njemačke da okupira određenu zonu u Balkanu – odatle famozna ideja za Bondstil.

Iz ovih različitih razloga Amerika je intervenisala i u potpunosti preuzela komandnu kontrolu. Trupe Njemačke, Francuske, Italije, Engleske stavljene su potpuno pod kontrolu američke flote na Mediteranu. Ova operacija ima veliki značaj, jer u suštini predstavlja presedan za njihove sutrašnje akcije u Iraku.

Svojim eventualnim ulaskom u NATO savez, mimo volje građanja i demokratski izabranih predstavnika, Srbija bi postala saučesnik u „sopstvenom bombardovanju“, prihvatila bi stav da su vojne interevencije 1999. bile opravdane i samim tim učestvovala u sličnim intervencijama na drugim

frontovima. Da se ta odluka ostavi na izbor građana, kao što bi i trebalo da bude, ta odluka bi sigurno bila ubjedljivom većinom odbijena.⁴

BiH na svom putu aktivacije Akcijskog plana za članstvo

Da li će nešto što bi trebalo da dovede do mira i kompromisa između konstantno nategnutih odnosa različitih etničkih nacija zapravo samo raspiriti vatru koja tinja 20 godina?

Iako je BiH davno zacrtala put u NATO i evropske integracije kao svoj cilj, još uvijek se nije puno toga učinilo i zapravo se baš tu najočitije vide nejedinstvo i suprotstavljeni viši interesi. Kao uslov dato je da se sva perspektivna vojna imovina uknjiži na državu. Taj uslov je ispunila Federacija BiH. Za entitet srpskog naroda takav uslov ne dolazi u obzir iz nekoliko razloga: u srcu Republike Srpske postojala bi najveća NATO baza na Balkanu (Han Pijesak), a radi se o jednoj najopremljenijoj i strateški najvažnijoj vojnoj kasarni bivše Jugoslavije.

Pošto političke elite konstantno spominju i govore o eventualnom otcjepljenju RS od BiH i pripojenju Srbiji (???), onda je pitanje kako se to planira i na koji način je uopšte moguće tako nešto kada se nalaze na putu na kojem će „morati“ da uknjiže na državu BiH 41 vojni kompleks raširen po čitavom entitetu, u kojima će se nalaziti baze NATO-a.⁵

„Taj uslov je dat vrlo smišljeno da se vidi jer već su 2010. i zemlje članice NATO i EU koje prate situaciju, primijetile da je unutar BiH teško doći do bilo kakvog dogovora i zajedničke vizije. I taj uslov je bio dat da se vidi mogu li se unutar BiH dogovoriti političari. To i nije bilo neko pravno pitanje, samo što je kod nas to pitanje postalo biti ili ne biti, centralizacije ili decentralizacije.

Mislim da nas stabilnost, sigurnost kao preduvjeti za razvoj ekonomski same države treba opredijeliti, a ne nikakve političke odluke i politička prepucavanja.“⁶

4 Srđa Trifković, „Srbija mora da ostane van NATO“, Geopolitika, br. 30, 1. 5. 2009.

5 Mladen Mirosavljević, „Od Mladićevog štaba do NATO baze“, Al Jazeera Balkans.

6 Ana Trišić Babić, predsjednica Komisije za NATO integracioni proces, „BiH i NATO: Politička stranputica“, Radio Slobodna Evropa, jun 2016.

Zaključak

Smatram da članstvo BiH u NATO savezu ne može značajno da doprinese bezbjednosti i stabilnosti iz prostog razloga što ona nije ugrožena spolj, nego upravo iznutra – međuetničkim odnosima i terorizmom. Eventualno članstvo ne garantuje da će sukobi među članicama biti vrednovani na pravičan i uravnotežen način (kao što ni članstvo u Trojnom paktu nije spasilo Rumuniju od gubitka Transilvanije 1940). Nakon invazije Turske na Kipar 1974. i potpunog etničkog istrebljenja Grka sa jednog dijela ostrva, Grčka je bila potpuno nemoćna da išta učini – ostali su uskraćeni za podršku, jer su SAD Tursku smatrale za strateški važnijeg partnera, iako su obje države „ravnopravne“ članice.

Ulaskom u savez, država članica pristaje na ograničenje svog suvereniteta – sve je podložno uvidu i kontroli spoljnih faktora. Sa finansijske strane, ulazak u NATO bio bi preskup – država članica se obavezuje da će svoje vojne efektivne prilagoditi određenim standardima. Oskudnim resursima bili bismo prinuđeni da nabavljamo vojnu opremu isključivo američkog porijekla, koja je jako skupa, a zapravo neupotrebljiva za stvarne potrebe odbrane zemlje.

Eventualno članstvo bi zahtijevalo poštovanje zajedničkog ugovora, što podrazumijeva učestvovanje u konfliktima koji nemaju nikakve veze sa interesima same države.

Neutralna pozicija bi odgovarala interesima RS, ali i cijele BiH, jer to daje šansu za razvijanje dobrih odnosa sa zapadnim državama, ali i sa Rusijom.

Evropske integracije: Deklarativni stav ili suštinska opredijeljenost?

Dragana Ilibašić

Apstrakt: Opredijeljenost Bosne i Hercegovine za ulazak u Evropsku uniju jasno je sadržana u Dejtonskom sporazumu. Nakon više od dvadeset godina opredijeljenosti, postavlja se pitanje dokle smo stigli u procesu evropskih integracija, da li djelujemo na deklarativnom ili suštinskom nivou. Kako bismo dobili odgovor na ova pitanja, u ovom radu biće izložen pregled sprovedenih reformi, uloga političkih partija i uloga građana Bosne i Hercegovine. Odgovor na ovo pitanje biće utemeljen na postojećim analizama, izvještajima i statističkim pokazateljima.

Ključne riječi: evropske integracije, reforme, akteri evropskih integracija.

UVOD

Bosna i Hercegovina je evroatlantske integracije kao svoj istorijski cilj postavila još u Dejtonskom sporazumu. Istorijski ciljevi se ogledaju u tome da Bosna i Hercegovina učvrsti mir, izvede reforme i postane članica EU i NATO saveza. Postizanjem članstva u Evropskoj uniji, Bosna i Hercegovina postaje stabilna, ekonomski prosperitetna i samoodrživa u svojoj državnoj egzistenciji.¹

Proces evropskih integracija započinje 1998. godine, uspostavljanjem konsultativne radne grupe koja osigurava tehničku i stručnu pomoć u području administracije, regulatornog okvira i politike, a u cilju stvaranja platforme za dijalog na relaciji BiH–EU. Proces stabilizacije i pridruživanja započinje 1999. godine i nudi jasnu mogućnost integracije za Bosnu i Hercegovinu.

---

¹ Mirko Pejanović, „Ideje za ubrzanje integracija Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju“, vidjeti u: *Zbornik radova, II Međunarodna konferencija: Bosna i Hercegovina i evroatlantske integracije, Izazovi i perspektive*, Bihać, 2014, str. 5–17.

Mapa puta EU objavljena je 2000. godine, a sadržavala je 18 ključnih uslova koje BiH treba da ispuni kako bi se pristupilo izradi studije izvodljivosti za otpočinjanje pregovora o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju. Nakon toga, uslijedio je niz koraka na putu evropskih integracija.²

Nastojaću da pokažem dokle smo stigli nakon perioda od više od 20 godina opredijeljenosti za članstvo u Evropskoj uniji. Šta je država Bosna i Hercegovina do sada uradila povodom ispunjavanja ključnih kriterijuma za članstvo, koliko su se političke partije uključile u taj proces putem svojih političkih programa i koliko su sami građani uključeni u proces evropskih integracija?

Smatram da je potrebno da u raspravu uključimo najrelevantnije elemente kako bismo dobili što potpuniju sliku o procesu evropskih integracija Bosne i Hercegovine. Budući da neće biti moguće obuhvatiti sve kriterijume, uslove i stavove, nastojaću da izdvojim one najznačajnije ispunjene uslove, ali i one neispunjene.

Nadam se da ću uspjeti da barem djelimično odgovorim na ključno pitanje kojim će se zapravo baviti ovaj rad, a to je: „Da li je Bosna i Hercegovina suštinski opredijeljena za evropske integracije ili se radi o deklarativnom stavu?“ Pod „suštinskim“, ovdje se misli na konkretno preduzete korake u cilju uspješnog progressa kroz sve faze evropskih integracija i sticanja statusa države članice Evropske unije.

(NE)ISPUNJAVANJE KRITERIJUMA ZA ČLANSTVO U EU

Kada je riječ o ispunjavanju kriterijuma za članstvo u EU, zauzimaju se dva oprečna stava: jedni na njih gledaju kao na politiku uslovljavanja, dok drugi smatraju da su ta pitanja od suštinskog značaja kako bi BiH demokratizovala svoje institucije i društvo. Generalizacija, sa bilo koje tačke gledišta, ne može se opravdati i stoga je svako pitanje potrebno zasebno razmatrati, odnosno shodno interesu građana i države. U našem javnom mnjenju pitanje kriterijuma svelo se na dva ključna: implementacija presude Sejdić–Finci i presude u slučaju Zornić protiv BiH, te pitanje mehanizma koordinacije. Ova pitanja se doživljavaju kao najvažnija unutar političke javnosti BiH, djelimično iz razloga što su i od strane EU ocijenjena kao pitanja od čijeg (adekvatnog) rješavanja zavisi dalji evropski put za BiH.

² Hronologiju odnosa BiH i EU vidjeti šire: http://dei.gov.ba/dei/bih_eu/default.aspx?id=9808&langTag=sr-SP-Cyrl

Prvo pitanje u direktnoj je vezi sa kršenjem ljudskih kao i političkih prava. Međutim, zbog složene (etničke i administrativne) strukture BiH, ovo pitanje ostaje neodgovoreno usljed nedostataka političkog konsenzusa o najboljem modelu implementacije presude Evropskog suda za ljudska prava.

U vezi sa mehanizmom koordinacije postoje pozitivni pomaci. Naime, usaglašen je tekst mehanizma koordinacije koji dalje treba da usvoje entitetske institucije. No, budući da vremenski rok za usaglašavanje mehanizma koordinacije nije ispoštovan, možemo zaključiti da i prilikom ispunjavanja najznačajnijih kriterijuma ne nastupamo u skladu sa preuzetim obavezama.

Pored ovih kriterijuma, zastupljeni su i drugi brojni kriterijumi iz različitih oblasti koje se odnose na: ravnopravnost polova, zdravstvenu, porodičnu i socijalnu zaštitu, unapređenje životnog standarda, instituciju ombudsmana, civilno društvo, izborni proces, pravosuđe, borbu protiv korupcije, pristup pravdi, tranzicionu pravdu, slobodu izražavanja, okupljanja i udruživanja, prava djece i mladih, socijalno ugrožene osobe, osobe sa invaliditetom, suzbijanje diskriminacije, povratnike, zločin iz mržnje i govor mržnje.

Prema izvještaju³ koji je sačinila Inicijativa za monitoring evropskih integracija Bosne i Hercegovine, u odnosu na ispunjavanje zahtjeva u pomenutim oblastima, statistika je sljedeća:

1. Ispunjeno je jedan posto zahtjeva (1%);
2. Djelimično je ispunjeno šesnaest posto zahtjeva (16%);
3. Nije ispunjeno osamdeset tri posto zahtjeva (83%).

Dakle, statistički gledano, Bosna i Hercegovina napravila je minimalne pomake, a možemo reći i minimalne napore u ispunjavanju kriterijuma koji će je približiti statusu punopravne članice Evropske unije. Možda će se situacija promijeniti nakon implementacije mehanizma koordinacije. Međutim, beznačajni pomaci u svim navedenim oblastima (u većini oblasti su potpuno izostali) ne isključuju mogućnost da će se i nakon implementacije mehanizma koordinacije reforme odvijati jednakim tempom. Ne znam šta je, do sada, na institucionalnom nivou sprečavalo entitetske institucije da rade na poboljšanju položaja osoba sa invaliditetom ili djece i mladih.

3 Izvještaj obuhvata rad institucija za period 2014–2015, dostupan je na: http://eu-monitoring.ba/site/wp-content/uploads/2016/01/Prvi-izvje%C5%A1taj-o-Decembarskim-zahtjevima_WEB1.pdf

AGENDA POLITIČKIH PARTIJA

U Bosni i Hercegovini, političke partije su u načelu deklarativno opredijeljene za članstvo u Evropskoj uniji. S druge strane, nemamo jasno profilisane proevropske, niti jasno profilisane evroskeptične političke partije. Ukoliko kažemo da su sve političke partije (ili bar one vladajuće u posljednjih 20 godina) opredijeljene za članstvo BiH u EU, postaje problematično to što su njihove predizborne kampanje lišene pitanja vezanih za integraciju u EU. Pitanja koja se odnose na ispunjavanje postavljenih kriterijuma, načina na koji će se oni ispuniti, zašto treba da uđemo u Evropsku uniju, kakve benefite će imati građani ulaskom u EU itd. Odgovore na ova i slična pitanja ne dobijamo od naših političkih lidera. Kada se govori o integracijama, osnovna teza je da ćemo dobiti pristup evropskim fondovima, koji će dugoročno doprinijeti razvoju u svim oblastima (infrastruktura, turizam, obrazovanje...). Istovremeno, ne govori se o tome da smo u deficitu sa kadrom koji je sposoban da povuče sredstva iz evropskih fondova. Političke partije se nisu odredile kao posrednik između Evropske unije i građana BiH. Politički lideri djeluju na nivou ispunjavanja kriterijuma, što se odvija dosta sporo, kako smo vidjeli, dok je njihova uloga vođenja građana kroz taj proces u potpunosti izostala u smislu (ne) davanja odgovora na pomenuta pitanja.

KAKO GRAĐANI BiH VIDE PROCES EVROPSKIH INTEGRACIJA?

Prema istraživanju⁴ Direkcije za evropske integracije koje je sprovedeno u aprilu tekuće godine, 76% građana BiH podržava ulazak u Evropsku uniju. Građani podržavaju ulazak u EU jer bi on, prema njihovom mišljenju, u najvećoj mjeri doprinio stvaranju većeg broja kvalitetnih radnih mjesta i garanciji trajnog mira i stabilnosti. Najviše koristi od ulaska u EU imali bi mladi (42,3%), političari (18,6%), te studenti i istraživači (5,9%). U vezi sa reformama, 73,3% ispitanika smatra da su reforme neophodne kako bi se poboljšao kvalitet života u BiH, te da ih je potrebno sprovoditi bez obzira na to da li su one kriterijum za ulazak u EU, dok 17% ispitanika smatra da ih je potrebno sprovoditi jer predstavljaju uslov za ulazak u EU. Prema mišljenju građana, sprovođenje reformi najviše usporavaju politizacija

---

⁴ Rezultati istraživanja dostupni su na: http://www.dei.gov.ba/dei/media_servis/istrazivanje/default.aspx?id=16912&langTag=sr-SP-Cyrl

procesa integracija (27,8%), politika uslovljavanja koju EU sprovodi prema BiH (12,7%) i nespremnost za promjene (12,2%).

Na osnovu rezultata ovog istraživanja možemo zaključiti da građani BiH podržavaju evropske integracije, te da članstvo u EU vide kao šansu za podizanje životnog standarda. Takođe, i sami građani političke partije i lidere vide kao faktor usporavanja procesa sprovođenja reformi.

S druge strane, rezultati istraživanja nam govore da su građani slabije upoznati sa temama koje se odnose na evropske fondove, te fazu pregovaranja u kojoj se nalazi BiH.⁵ Istovremeno, građani su najviše zainteresovani za finansijsku pomoć EU i proces reformi.

ZAKLJUČAK

Na osnovu podataka i argumenata iznesenih u ovom radu, možemo zaključiti da evropske integracije podržavaju i građani i političke partije. Istovremeno, opredijeljenost BiH do sada nije potkrijepljena dosljednim sprovođenjem reformi niti po broju sprovedenih reformi, niti u skladu za zadatim vremenskim okvirom. Građani BiH uočili su ovaj problem, te žele da budu više informisani i da se na taj način više uključe u proces evropskih integracija.

Budući da na uvid imaju istraživanja koja iskazuju stavove i mišljenja građana BiH, na političkim partijama je da odluče da li će uzeti u obzir stavove javnog mnjenja, te na adekvatan način približiti građanima proces evropskih integracija i samim tim ih aktivnije uključiti u taj proces. Takođe se postavlja pitanje u još jednom smjeru, da li će političke partije i nosioci vlasti uzeti u obzir kritički stav javnog mnjenja u pogledu načina i tempa sprovođenja reformi.

Na osnovu dosadašnjih rezultata rada nosilaca vlasti u BiH, zaključila bih da smo još uvijek na nivou deklarativne, a ne suštinske opredijeljenosti. Kako bismo težište pomjerali ka suštinskom, potrebno je da radimo na preuzetim obavezama i postavljenim ciljevima. Kako bismo došli do suštinskog vođenja procesa evropskih integracija, nosioci vlasti treba da obrate više pažnje na javno mnjenje, a mi kao javno mnjenje da aktivnije vršimo pritisak kako bismo dobili odgovore na pitanja i kvalitetno vođenje kroz proces evropskih integracija.

⁵ 24,3% građana smatra da BiH pregovara o članstvu u EU.

Ono što je najznačajnije jeste da na članstvo u Evropskoj uniji treba da gledamo kao na šansu za dalji razvoj Bosne i Hercegovine, a ne kao na cilj po sebi. Ukoliko se na dosadašnji način nastavi ovaj proces, put do članstva biće sve duži i teži, a samo članstvo nam neće donijeti ništa ukoliko sam put do istog ne bude kvalitetno vođen i u interesu građana Bosne i Hercegovine.

LITERATURA:

1. Mirko Pejanović, „Ideje za ubrzanje integracija Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju“, vidjeti u: *Zbornik radova, II Međunarodna konferencija: Bosna i Hercegovina i evroatlantske integracije, Izazovi i perspektive*, Bihać, 2014, str. 5–17.
2. Osman Topčagić, *Politička analiza: Status kandidata za članstvo u EU – Između izazova i slabosti*, Friedrich Ebert Stiftung, Vanjskopolitička inicijativa BiH, 2016.
3. Inicijativa za monitoring evropskih integracija, *Prvi izvještaj: decembarški zahtjevi 2014– 2018*, 2016.
4. http://www.dei.gov.ba/dei/media_servis/istrazivanje/default.aspx?id=16912&langTag=sr-SP-Cyrl
5. http://dei.gov.ba/dei/bih_eu/default.aspx?id=9808&langTag=sr-SP-Cyrl

FEDERALIZAM U KONTEKSTU EFIKASNIJE KOORDINACIJE EUROPSKIH INTEGRACIJA BOSNE I HERCEGOVINE

Josip Zelenika

Obilježje tranzicijskih zemalja iz postkomunističkog svijeta jeste upravo mogućnost odabira željenoga posebnog cilja. Svakako, temeljni je konsolidirana država, kakva Bosna i Hercegovina – i 21 godinu poslije završetka rata – nije. Ipak, segmentirano političko društvo u BiH *de facto* cementira pozicije iz 90-ih godina prošloga stoljeća poradi „vitalnih“ interesa nekog od segmenata. Takvo stanje opterećuje politički i gospodarski razvoj Bosne i Hercegovine, posebice kada je riječ o europskim integracijama, gdje su uspješnije zemlje koje nisu imale unutarnje prijepore kada govorimo o europskim integracijama. Svi važni politički akteri u BiH su svjesni ove činjenice, no čvrsto su ukorijenjeni u vlastitim vrijednosnim i ideološkim sustavima – dakako nacionalističkim – iz razloga nepostojanja konsenzusa o unutarnjim za državu važnim pitanjima, što se reflektira i na vanjsku politiku.

Još od 2003. godine, među službenim prioritetima vanjske politike Bosne i Hercegovine jeste i pristupanje euroatlantskim integracijskim *procesima*. Dakako, često osporavani konsenzus o pristupanju Sjevernoatlantskom savezu (NATO) ovime dobiva i službeno uporište u riječi „procesima“. BiH kao država s podijeljenim postkonfliktnim društvom u kojem vladaju tri nacionalističke retorike i jedna građanska (posebice kod mladih), nema velike izgleda da postigne konsenzus oko novog modela uređenja države zbog euroatlantskih integracija, ipak potreban je unutarnji razlog, a ne fali ih. No, odlučio sam izbjegavati tradicionalne razloge uvođenja unitarnog, federativnog, hibridnog konfederalnog modela uređenja, te se posvetiti olakšavanju i približavanju federalizma kao procesa koji se odvija u društvu, a kasnije u institucijama.

Trenutak u kojem jesmo traži suvremenu višenacionalnu državu i većina građana želi vidjeti Bosnu i Hercegovinu kao takvu. Za takvu državu, završetak tranzicijskog razdoblja predstavljao bi otpočinjanje uklanjanja smetnji gospodarskog rasta, te konačno blagostanje i rast krajnjih korisnika države. Kako bi se navedeno ostvarilo, potrebno je izabrati konceptualni i teorijski model preustroja državnog sustava, koji će zamijeniti prisilno nametnuti rezultat primirja od prije 21 godinu. Proučavajući sustave drugih zemalja, ne samo postkomunističkog već i latinoameričkog svijeta, zaključak je da je duboko podijeljenom društvu potreban model koji ne asimilira, ne traži uklanjanje razlika, a to je proces federalizacije, koji je u nekim dijelovima Bosne i Hercegovine već prihvaćen.

Polazeći od ustavnih kategorija konstitutivnosti (državotvornosti, ustavotvornosti) naroda, u teoriji federalizma poznato je da unutar različitih federalnih modela postoje određeni unutarnji društveni rascjepi čija konfiguracija određuje odabir federalnog dizajna države. Rascjepi nisu samo politički (stranački), već i kulturni, jezični, vjerski, stoga ne dopuštam generaliziranje i stavljanje kategorije konstitutivnosti u povijesni trenutak kada je nastala BiH, što pokušavaju podmetnuti „teoretičari“ tzv. bosanskohercegovačke nacije. Dakle, nije pitanje uopće je li federalizam kao model uređenja pogodan za prilike u BiH, već na koji izvedbeni način postići najveće zadovoljstvo segmenata podijeljenog društva. Oslanjajući se na načelo konstitutivnosti, valja naglasiti kako ga sljedeće za neke samo inačica, no ipak posebno načelo ravnopravnosti, koje je mnogo važnije za sami federalizam kao koncept rješenja iznutra podijeljenog sustava.

Bosna i Hercegovina, povijesno gledano, ima diskontinuitet kada je riječ o državnosti, a opredijeljenost njezinih konstitutivnih naroda za njeno očuvanje daje im za pravo da se nazivaju državotvornim narodima, koji jedino zajednički imaju pravo na unutarnje samoodređenje, dakle općim dogovorom. Sama definicija federalizma kao sustava organizacije države koji podrazumijeva vertikalnu podjelu vlasti između više razina vlasti, kao da opisuje dejtonsku Bosnu i Hercegovinu, kakva ona i danas jest. Obilježja federalizma kao što su visoka autonomija sastavnica ili federalnih jedinica, te visoka decentralizacija prisutna su u Bosni i Hercegovini. No, najveću razliku čini odrednica da izvorni suverenitet, u stvari, pripada zajedničkoj nedjeljivoj državi, što povijesno gledano, nije slučaj u Bosni i Hercegovini, kada promatramo s društvenog aspekta. Ipak, treba shvatiti

činjenicu da ne postoji demokratski uređeno društvo i država u kojoj nema elemenata federalizma i federalizacije.

Federalne karakteristike državnog uređenja Bosne i Hercegovine najočitije se javljaju pri uspostavi mehanizma koordinacije procesa europskih integracija. Naime, osnivanje pet različitih radnih tijela, koja imaju više od 20 mogućih različitih sastava, dokaz su vertikalne podjele vlasti u BiH, te slabe „zajedničke“ razine, odnosno državne – što je više karakteristika konfederalnih uređenja. Europska unija potražuje jednostavnost i jedinstvenost u komunikaciji od duboko podijeljene i nestabilne države, što je pokazatelj nedovoljne zainteresiranosti za pomoći u rješavanju pitanja na unutarnjem planu BiH.

Poznata je i rezolucija Europskog parlamenta o izvješću o napretku BiH za 2013. godinu (2013/2884) od 6. veljače 2014. godine, u kojoj se izražava zabrinutost „zbog toga što politički čelnici triju etničkih zajednica u zemlji i dalje ne pokazuju zajedničku viziju“, što je jasan pokazatelj ranije utvrđene činjenice o nepostojanju konsenzusa o unutarnjem ustroju BiH, pa i to možemo smatrati jednim od razloga zbog kojeg se u etničkim zajednicama bježi od glorificiranja države Bosne i Hercegovine i određenog patriotizma, jer za nj nema potrebite podloge. Nadalje, u rezoluciji se „naglašava da je važno slijediti načela federalizma i legitimnog predstavljanja kako bi se osigurao put BiH u EU.“ Ovime se Europski parlament stavio na stranu racionalnog kruga intelektualaca koji zagovara federalizam u kontekstu „liberalnog nacionalizma“ i bržeg napretka zemlje ka EU. Još u zaključcima konferencije „Vizije i ideje studenata fakulteta političkih znanosti iz BiH“, koja je održana u travnju 2014. godine, navedeno je da „legitimno predstavljanje svih konstitutivnih naroda predstavlja zdrav temelj budućnosti Bosne i Hercegovine“, a u procesu redefiniranja prioriteta za ustavne promjene smatra se važnim rješavanje pitanja „neselektivne jednakopravnosti svih konstitutivnih naroda u BiH, na cijelom njezinu teritoriju, uvažavajući prioritet rješavanja hrvatskog pitanja.“ Ovom digresijom želim dati do znanja kako postoji kontinuitet razmišljanja i kompromisa o ovim pitanjima među studentima političkih znanosti u Bosni i Hercegovini, te da vjerujem kako do promjene stavova nije došlo, a što je polazišna točka razgovora o modelu federalizma kojim otklanjamo najveće probleme onih naroda koji su uvjerenja kako im je konstitutivnost oduzeta, a nejednako-

pravnost nametnuta zbog zagovaranja vlastitih prava. Ne treba zanemariti činjenicu da je Europski parlament u svojoj rezoluciji isto tako osudio „sve vrste segregacije i diskriminacije u zemlji na vjerskoj ili etničkoj osnovi“, te pozvao na napuštanje nacionalističke retorike svih vođa konstitutivnih naroda Bosne i Hercegovine. Ovime se jasno dalo do znanja da federalizam nije istoznačnica separatizmu, kako bi neki intelektualni krugovi to željeli tumačiti.

Nakon određenih pomaka u vezi sa europskim integracijama, pitam se je li Europski parlament podržao europski put Bosne i Hercegovine i bez federalizacije. Naime, u rezoluciji Europskog parlamenta o izvješću o napretku BiH za 2015. godinu (2015/2897) od 14. travnja 2016. godine navodi se „da je EU inicirao novi pristup prema BiH kako bi ta zemlja napredovala prema EU-u (...) omogućujući joj da se pripremi za buduće članstvo“, a sukladno tom pristupu, Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju stupio je na snagu 1. lipnja 2015. godine. U rezoluciji se pozdravlja Odluka o sustavu koordinacije procesa europskih integracija u Bosni i Hercegovini, koju je usvojilo Vijeće ministara Bosne i Hercegovine. No, jasno je kako Europski parlament vidi situaciju u Bosni i Hercegovini, no nije dovoljno moćan da utječe na međunarodne odnose, a niti na čelnike Europske unije. Bez obzira na „novi pristup“ Europske unije, čini se da Europski parlament ostaje dosljedan ranijim stavovima, što se može zaključiti i iz navedene rezolucije u kojoj se ponavlja „da je potrebno nastaviti s ustavnim, pravnim i političkim reformama koje bi preobrazile Bosnu i Hercegovinu u potpuno djelotvornu, uključivu i funkcionalnu državu“, a između ostalog „poziva nadležna tijela da aktivno promiču načela zakonite zastupljenosti, federalizma, decentralizacije i supsidijarnosti te europske vrijednosti i važnost europske perspektive.“ Europski parlament poziva institucije Europske unije da se aktivno uključe u napore za pronalaženje održivog rješenja za ustavno uređenje Bosne i Hercegovine, jer je već postalo jasno kako će se unutarne rješenje, odnosno prijedlozi rješenja uvijek smatrati gubitničkim za sve osim onih koji su rješenje predložili, dolazili oni iz nacionalističkih ili građansko-centrističkih krugova.

Postalo je sasvim jasno da najviše institucije Europske unije podržavaju modele ustavnih reformi koji su zasnovani na načelu legitimnog predstavljanja, federalizma i decentralizacije, stoga je potrebno izraditi ozbiljnu analizu stanja, te sa zajedničkom vizijom funkcionalne Bosne i Hercegovine, države jednakopravnih naroda i građana, pronaći provedbeni model

federalizma kao teorijskog koncepta koji upravlja razlikama. Postalo je moguće govoriti o Bosni i Hercegovini kao funkcionalnoj, državi prava i ljudskih prava. Sintetiziranje pravnog i društvenog poretka i jeste suština federalizma, kako napisa Daniel Elazar: „Nakon što je sve rečeno i urađeno, federalizam uključuje kombinaciju samovladavine i zajedničke vladavine, uređenje u kojem dvije ili više skupina ili država smatraju nužnim i poželjnim živjeti zajedno unutar neke vrste ustavnog okvira koji omogućava stranama da sačuvaju svoje vlastite integritete uz istovremeno osiguranje mira i stabilnosti raspodjelom vlasti u onim sferama gdje je to nužno.“¹

---

1 Elazar, Daniel J., *Exploring federalism*, The University of Alabama, 1987.

INTEGRACIJE UNUTAR BOSNE I HERCEGOVINE

Bosna i Hercegovina je dezintegrirano društvo. Ne postoji konsenzus niti oko jednog važnijeg pitanja. S druge strane, preduslov ne samo razvoja nego i samog konstituisanja i održanja neke društveno-političke zajednice jeste konsenzus o bazičnim vezivnim vrijednostima.

Istorijsko iskustvo je pokazalo da u Bosni i Hercegovini postoje duži periodi mira i razvoja jedino u okviru širih integracija (Otomansko carstvo, Austrougarska i Jugoslavija). Te i takve integracije, budući da su i prije širenja na teritoriju današnje BiH imale razvijene snažne principe na kojima su bile bazirane, mogle su bez većih problema da nametnu svoj vrijednosni, ekonomski, društveni i politički sistem i društvu Bosne i Hercegovine. Sa takvim načinom funkcionisanja tih svojevrsnih „evropskih unija“ prije Evropske unije unutar same BiH, razvijao se, istorijski, svojevrsan *modus vivendi* bosanskohercegovačkog diverzifikovanog društva, odnosno svojevrsni unutrašnji konsenzus koji je, riječju, značio da se unutar BiH različiti nacionalni, vjerski, klasni i politički faktori ne slažu ni u čemu sem toga da se, htjeli ili ne htjeli, moraju povinovati pravilima tih regionalnih i potentnih integrativnih procesa koji su, svojedobno, uključili i prostor današnje BiH.

U Bosni i Hercegovini trenutno postoji formalni konsenzus da BiH treba ići u evropske integracije, te relativno formalni konsenzus da treba ući u NATO.

Budući da nema drugih konsenzusa i temelja na kojima se Bosna i Hercegovina može graditi u budućnosti, onda treba iskoristiti formalni konsenzus oko evroatlantskih integracija.

Pozitivna strana tih integracija leži u činjenici da je Bosna i Hercegovina potpisala, ratifikovala i na druge načine u svoj pravni poredak inkorporisala mnoge važne dokumente i akte koji predstavljaju civiliza-

cijski, ali i praktični kamen temeljac evroatlantskih integracionih procesa. Stoga, formalno-pravno, Bosna i Hercegovina je u poređenju sa drugim tranzicionim zemljama imala najbolju početnu poziciju u pravnom smislu, budući da su mnogi akti važni za zapadnu civilizaciju i njen sistem vrijednosti proglašeni 1995. godine za sastavni dio Ustava BiH, ustava entiteta i cjelokupnog pravnog poretka u BiH. Takva pozicija omogućila je Bosni i Hercegovini i njenim građanima, što je daleko važnije, da budu zaštićeni najsavremenijim normativnim dostignućima kad je riječ o slobodama i pravima građana, čovjeka i pojedinca. Da je BiH čekala da se njeni unutrašnji politički faktori dogovore i usaglase oko svih tih životno važnih pitanja za svakog čovjeka, mi bismo i dalje bili crna rupa u Evropi i svijetu, odnosno i u tom segmentu zaštite elementarnih prava bili bismo na začelju svih relevantnih lista zemalja svijeta, baš kao što je danas, nažalost, riječ o ekonomsko-socijalnim parametrima. Ovako, htio to neko priznati ili ne, sa izuzetno razvijenim pravnim poretkom kad je riječ o zaštiti prava i sloboda građana, poštujući činjenicu da je BiH u svoj ustavno-pravni poredak direktno primijenila najvažnija međunarodna akta koja definišu i štite lična prava i slobode, mi smo svi svjedoci prakse da se građani ove zemlje, u krajnjem, uvijek mogu obratiti Evropskom sudu za zaštitu ljudskih prava i realizovati, u konačnici, svoje legitimne interese u svim onim slučajevima kad domaće pravosuđe, iz ovog ili onog razloga, zakaže u zaštiti njihovih legitimnih prava i interesa. Da bi se to uopšte moglo desiti sa formalno-pravnog aspekta, odnosno da bi taj sud uopšte uzeo u razmatranje te aplikacije građana BiH, prethodno je BiH morala da u svoj pravni sistem inkorporiše materijalna pravna pravila po kojima taj sud sudi. Prema tome, to je vidljiva, jasna i opipljiva korist za građane ove zemlje, koju ti isti građani, da se čekalo na unutrašnji politički pa i društveni konsenzus, teško da bi ostvarili do današnjeg dana.

U ovom trenutku treba shvatiti i naglasiti da pitanje integrativnih procesa za Bosnu i Hercegovinu, u isključivo formalnom smislu, nije niti unutrašnje političko pitanje niti odgovor na spoljnopolitičke pritiske, nego prije svega pitanje poštovanja i sprovođenja sopstvenih pravnih akata i unutrašnjeg ustavno-pravnog poretka. Na ovom mjestu nije loše podsjetiti na Deklaraciju o strateškim opredjeljenjima Republike Srpske u sistemu odbrane, u kojoj je eksplicitno navedeno opredjeljenje Republike Srpske ne samo za evropske nego i za evroatlantske integracije. Prema tome, jasno je da je i Republika Srpska, za koju se u javnosti percipira da je protiv ili

makar neutralna prema NATO integracijama, preko svog najvišeg zakonodavnog i predstavničkog organa u svom formalnom aktu, a koji nikad nije niti promijenila niti stavila van snage, decidno iskazala svoj nedvosmislen stav da se zalaže za evroatlantske integracije.

Tokom debata za vrijeme Evroatlantskog dijaloga na Kozari prošlog mjeseca, kao nesporno je konstatovano da je veliko pitanje da li najvažniji faktori odlučivanja unutar Evropske unije i NATO saveza zapravo trenutno imaju BiH u svom fokusu, odnosno da li je njima samima u primarnom interesu da BiH postane punopravan član tih integracionih saveza u doglednoj budućnosti. Na osnovu toga, jasno je da se ovdje ne radi o jednosmjernom procesu: nije suština problema u tome da li BiH želi ili ne želi da postane članica EU i NATO, koliko god našem egocentričnom mentalitetu godila takva percepcija, nego da li stvarni donosioci odluka imaju takav interes. Uz takav ugao posmatranja stvari dobijaju drugačiji izgled i čini se, na prvi pogled, da ovakav način razmišljanja usmjerava vodu na vodenicu mnogobrojnih evro(atlantskih) skeptika koji čitav proces evroatlantskih integracija doživljavaju kao ne samo nepotreban i štetan nego i duboko nerealan.

Međutim, upravo na ovom mjestu, prateći logiku dosadašnjeg izlaganja u ovom tekstu, želim da naglasim sljedeće: ako stvari konačno postavimo na pravo mjesto i ako prihvatimo da je tema evroatlantskih integracija isključivo stvar našeg unutrašnjeg društvenog i političkog dogovora, a čija praktična realizacija zavisi primarno od odluke velikih sila, onda možemo da gradimo temelje koji imaju smisla, koji nisu prazna demagoška floskula i koji mogu da posluže na dobrobit svim građanima u ovoj zemlji. Naime, ako kao društvo prihvatimo da je sama ideja integracija prirodna, korisna i humana, ako od evroatlantskih integracija uzmemo ili se poslužimo onim što je u njima sadržajno najvažnije, a to je ideja saradnje, poštovanja različitih stavova i interesa, njihovo balansiranje i harmonizovanje, ako cijelu ovu zemlju i njeno društvo trasiramo stazom poštovanja pravnog poretka – koliko god nam se on dopadao ili ne – odnosno prihvatanjem da isti poštujemo dok je na pravnoj snazi, onda mi neumitno biramo put mira, a ne sukoba, put saradnje umjesto konflikta, put razvoja umjesto staze destrukcije.

Prema tome, uzmemo li gorenavedene principe kao polazne osnove i ideje vodilje, onda mi imamo solidne temelje na kojima možemo da zasnivamo *integracije unutar same Bosne i Hercegovine*. Ukoliko je jasno,

a prilično jeste, da je BiH rascjepkano i podijeljeno društvo, bez čvrstih i definisanih organskih vezivnih komponenata, onda je logično i sasvim poželjno da se ti pomenuti principi uzmu kao polazna osnova za izgradnju jednog normalnog, civilizovanog društva, osnova koja neće biti nametana spolja, odnosno koja neće biti vještačka, a oko čega se većinom slažemo da je trenutno slučaj. Riječju, koristeći ideje i iskustva spoljnih integrativnih procesa, a prije svega praksu konsenzusa, dijaloga, kompromisa i uvažavanja različitih interesa, poenta je da konačno afirmišemo i negujemo integracije unutar same Bosne i Hercegovine i to na način da ovu zemlju razvijemo, bez nametanja stavova i bez unifikacija i poništenja različitih ideja i interesa. U fazi u kakvoj trenutno jesmo i sa prošlošću kakva nam je bila, ovakva polazna osnova djeluje zbilja osvježavajuće i obećavajuće, pogotovo kad imamo u vidu ovaj aktuelni trenutak koji je sve samo ne optimističan.

Dakle, nije suština u tome da li ćemo mi formalno izabrati ovaj ili onaj geopolitički put, umorni smo kao ljudi, građani i društvo od praznih političkih frazeologizama. Suština je u tome da civilizujemo naš poredak i sami sebe, da se izdignemo iznad primitivnog shvatanja da je Drugi i Drugačiji doživotni neprijatelj, te da je jedini spas i zaštita od njega – da se on uništi. Takva percepcija, nažalost, vlada ovim prostorima predugo i njene posljedice smo svi iskusili na sopstvenoj koži.

Koliko puta su zvanični predstavnici RS već odlučili da Srpska uđe u NATO?

Milko Grmuša

Narodna skupština Republike Srpske, kao i predstavnici političkih partija iz Republike Srpske u Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine, prije više od deset godina su donijeli formalne dokumente kojima su izrazili odluku da Bosna i Hercegovina, zajedno sa Republikom Srpskom, postane članica NATO saveza. Riječ je o sljedećim aktima:

1. Deklaracija o strateškim opredjeljenjima Republike Srpske u sistemu odbrane BiH („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 63/2005);
2. Zakon o odbrani Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“ br. 88/2005).

U Deklaraciji o strateškim opredjeljenjima Republike Srpske u sistemu odbrane BiH na više mjesta se eksplicitno izražava spremnost i volja Republike Srpske da BiH što prije postane formalni član NATO alijanse. Tako je u preambuli Deklaracije navedeno da Narodna skupština Republike Srpske pruža „punu podršku ulasku Bosne i Hercegovine u ‘Partnerstvo za mir’ i NATO savez“. U članu 1.2 Deklaracije navedeno je da „dodatne garancije bezbjednosti Bosne i Hercegovine trebaju predstavljati prijem u Partnerstvo za mir, kao i što brže uključivanje Bosne i Hercegovine u političko članstvo NATO saveza“.

U članu 1.3 Deklaracije navedeno je da „sa daljim napretkom u izgradnji samoodrživog mira i demokratskog sistema, a i kao članica Partnerstva za mir i NATO, Bosna i Hercegovina će mijenjati karakter odnosa sa međunarodnim vojnim i bezbjednosnim snagama prisutnim na njenom tlu“.

U članu 2.2 Deklaracije navedeno je da je jedan od ciljeva i namjena Oružanih snaga BiH „pružanje vojne odbrane Bosne i Hercegovine u slučaju napada, posebno u kontekstu članstva Bosne i Hercegovine u Partnerstvu za mir i NATO“.

U članu 2.7 Deklaracije navedeno je da „naglašenije postaju funkcije usljed učešća u međunarodnim mirovnim operacijama, te zbog članstva Bosne i Hercegovine u međunarodnim asocijacijama, Partnerstvu za mir i NATO“.

Kad je riječ o Zakonu o odbrani Bosne i Hercegovine, u članu 84. tog Zakona („Aktivnosti za prijem u NATO“), stoji sljedeće: „Parlamentarna skupština, Savjet ministara Bosne i Hercegovine, Predsjedništvo, te svi subjekti odbrane, u okviru vlastite ustavne i zakonske nadležnosti, sprovede potrebne aktivnosti za prijem Bosne i Hercegovine u članstvo NATO-a“.

Za navedene akte glasali su u Narodnoj skupštini RS i SDS, SNSD i PDP, baš kao što su iste stranke glasale u Parlamentarnoj skupštini BiH i za Zakon o odbrani BiH.

Narodna skupština Republike Srpske nikad kasnije nije stavila van snage Deklaraciju o strateškim opredjeljenjima RS u sistemu odbrane BiH, odnosno nikad niti od SNSD-a, niti od SDS-a, niti od PDP-a nije stigla inicijativa za stavljanje tog akta van snage, tako da taj akt i dalje predstavlja valjan izraz političko-pravne volje Narodne skupštine Republike Srpske.